

Μητροπολίτη Ιλίου, Αχαρνών και Πετρούπολεως

Αθηναγόρα

Προσφυγική κρίση και Εκκλησία της Ελλάδος

ΛΑΕΔ 12/11/2019

Έχουν περάσει σχεδόν τέσσερα χρόνια από το μεγάλο κύμα προσφυγικών ροών του 2015 και 2016, όταν χιλιάδες άτομα διέσχιζαν την Ελλάδα προκειμένου να ζητήσουν άσυλο σε χώρες της κεντρικής και δυτικής Ευρώπης. Ήταν η μεγαλύτερη μετακίνηση πληθυσμών προσφύγων προς την Ευρώπη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η οποία οδήγησε τους ιθύνοντες των κρατών μελών της Ε.Ε. να μιλήσουν για κατάσταση έκτακτης ανάγκης και προσφυγική κρίση.

Στην πραγματικότητα, όμως, αυτό που βιώσαμε και εξακολουθούμε να βιώνουμε στην Ευρώπη- και μιλώ ως κληρικός- είναι μια κρίση αξιών, μια κρίση του κράτους δικαίου που οδηγεί στην αμφισβήτηση του θεσμικού πλαισίου σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή μιλώντας θεολογικά του σεβασμού του ανθρωπίνου προσώπου.

Χαρακτηριστικό δείγμα αυτή της κρίσης αξιών, είναι το γεγονός ότι δεν τηρήθηκε η βασική αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης και κατ' επέκταση δεν υπήρξε ισομερής κατανομή βαρών μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Οι χώρες εισόδου, ανάμεσα τους και η Ελλάδα, κλήθηκαν να διαχειριστούν την υποδοχή των ανθρώπων αυτών με τρόπο που σε καμία περίπτωση δε συνάδει με τα όσα η Ευρώπη ευαγγελίζεται και αφορούν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εφαρμογή του προσφυγικού δικαίου.

Στον αντίποδα, ωστόσο, της επίτευξης της μείωσης των ροών, η εφαρμογή των αποτρεπτικών πολιτικών οδήγησε στο μακροχρόνιο

εγκλωβισμό χιλιάδων αιτούντων διεθνούς προστασίας στα hotspot των νησιών του Αιγαίου. Σύμφωνα με την Έγταση Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες,¹ το Σεπτέμβριο του 2019 τα κέντρα υποδοχής στην Σάμο, τη Λέσβο και την Κω ήταν υπερκορεσμένα σε σχέση με την χωρητικότητα τους κατά οκτώ, έξι και τέσσερις φορές αντίστοιχα. Πρόσφυγες και μετανάστες διαβιούν κάτω από αναξιοπρεπείς συνθήκες, με ανεπαρκή πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες.

Πέραν των προσφύγων στα νησιά, οι οποίοι αριθμούν τα 30.700 άτομα² στην ενδοχώρα έχουν μεταφερθεί 65.800 πρόσφυγες. Ο συνολικός προσφυγικός πληθυσμός που βρισκόταν στην Ελλάδα μέχρι και το Σεπτέμβριο του 2019 ανέρχεται σε 96.500 άτομα (ο αντίστοιχος αριθμός τον Σεπτέμβριο του 2018 ήταν 64.900 άτομα). Οι κύριες χώρες καταγωγής τους είναι η Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ, με την πλειοψηφία του πληθυσμού να απαρτίζεται σταθερά από γυναίκες και παιδιά. Ανησυχητικός είναι ο αριθμός των διαχωρισμένων από τις οικογένειές τους παιδιών, που εκτιμάται ότι φτάνει τα 4.616 άτομα, κυρίως αγόρια, με τη μεγάλη πλειοψηφία να προέρχεται από Αφγανιστάν, Πακιστάν, Συρία. Καθώς η δυναμικότητα των Δομών Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων σε όλη τη χώρα δεν ξεπερνά τις 1.196 θέσεις, γίνεται αντιληπτό ότι τα περισσότερα ασυνόδευτα ανήλικα, βρίσκονται σε λίστα αναμονής για τοποθέτηση σε κάποια δομή, παραμένοντας στη χώρα είτε υπό επισφαλείς και κάποιες φορές εξαιρετικά ανησυχητικές συνθήκες (Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης

---

¹ Ενημερωτικό δελτίο Έγταση Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες μέχρι τη Δευτέρα 30 Σεπτεμβρίου 2019

² Ενημερωτικό δελτίο Έγταση Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες μέχρι τη Δευτέρα 30 Σεπτεμβρίου 2019

νησιών, αστυνομικά τμήματα, άστεγοι σε πάρκα ή φιλοξενούμενοι από ενήλικες ομοεθνείς τους) είτε υπό προσωρινή, βραχύχρονη και στοιχειώδη προστατευτική φύλαξη.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος κατανοώντας τον άνθρωπο ως πλασμένο «κατ' εικόνα» Θεού και την ανθρώπινη κοινωνία ως αγαπητική κοινωνία προσώπων, ως μια κοινωνία κατάφασης, αποδοχής και σεβασμού της ετερότητας, δεν έχει μείνει άπραγη τα χρόνια αυτά της κρίσης.

Εμπνεόμενη από την μακραίωνη Ελληνική και Ορθόδοξη παράδοση του «μεγαλοπρεπούς της φιλοξενίας ήθους» και κάνοντας πράξη την ευαγγελική προτροπή για βοήθεια του εμπερίστατου αδελφού, ανεξαρτήτως χρώματος, θρησκείας ή καταγωγής, η Εκκλησία της Ελλάδος έχει εντάξει τη διακονία των προσφύγων στις δράσεις της ήδη από τη δεκαετία του 90. Προκειμένου δε να ανταποκριθεί με πιο εμπεριστατωμένο και αποτελεσματικό τρόπο στις αυξανόμενες ανάγκες των πληθυσμών αυτών, ίδρυσε το 2012 το Κέντρο Συμπαραστάσεως Παλινοστούντων Μεταναστών – Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων το οποίο έχει ως στόχο και αποστολή του:

- Να προσφέρει ποιοτικές κοινωνικές, ψυχολογικές και νομικές υπηρεσίες προς τους παλινοστούντες, τους μετανάστες, τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες, βοηθώντας τους να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες τους και να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία·
- Να υποβοηθήσει την Εκκλησία και τις Ενορίες στη διακονία υποδοχής και φιλοξενίας των ξένων·
- Να καλλιεργήσει και να προωθήσει την αμοιβαία διαπολιτισμική κατανόηση, την αποδοχή και το σεβασμό της «ετερότητας»·

- Να προσφέρει έγκυρη πληροφόρηση για θέματα μετανάστευσης στις Ενορίες, τις κοινότητες, τις υπηρεσίες και το κοινό.
- Να συνηγορήσει για τη δικαιοσύνη, την αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα των «ξένων».

Σε όλη τη διάρκεια της δραστηριοποίησής του, το Κέντρο έχει ενεργή παρουσία στο πεδίο της προστασίας των προσφύγων και μεταναστών προσφέροντας τη χριστιανική μαρτυρία του, με την παροχή υπηρεσιών αρωγής στους πρόσφυγες και στους μετανάστες χωρίς διακρίσεις θρησκείας, εθνικότητας, χρώματος ή νομικής κατάστασης.

Αξιοποιώντας την εμπειρία και την τεχνογνωσία του καθώς και το δίκτυο συνεργασιών που έχει αναπτύξει, τόσο με εκκλησιαστικούς φορείς και υπηρεσίες στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, όσο και με άλλους αναγνωρισμένους οργανισμούς και οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στο χώρο, το Κέντρο έχει υλοποιήσει πολυάριθμα προγράμματα υποστήριξης της ομάδας στόχου. Ειδικότερα, έχει μακροχρόνια συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, της οποίας υπήρξε και επιχειρησιακός εταίρος για 7 χρόνια, καθώς και με άλλες ευρωπαϊκές εκκλησίες, όπως η Ευαγγελική Εκκλησία της Ρηνανίας και η Ομοσπονδία των Προτεσταντικών Εκκλησιών της Ελβετίας και εκκλησιαστικούς οργανισμούς, όπως η Diakonie Katastrophenhilfe και το Churches Helping Churches για την ανάληψη στοχευόμενων δράσεων υποστήριξης προσφύγων με έμφαση στους ευάλωτους πληθυσμούς. Μέσω της Ελβετικής Πρεσβείας εξασφάλισε την υποστήριξη της Ελβετικής Συνομοσπονδίας για δράσεις που ανταποκρίνονται σε έκτακτες και επείγουσες ανάγκες των εξυπηρετούμενων του Κέντρου.

Το Κέντρο, παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στο χώρο και μέσω της συμμετοχής του σε δίκτυα συνεισφέρει στη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής και σε δράσεις συνηγορίας για την ξενοφοβία, το ρατσισμό, το άσυλο και τη μετανάστευση στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι είναι ιδρυτικό μέλος του Διεκκλησιαστικής Επιτροπής για τους Μετανάστες στην Ευρώπη (Churches' Commission for Migrants in Europe), η οποία εδρεύει στις Βρυξέλλες και έχει συμβουλευτικό ρόλο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για θέματα ασύλου και μετανάστευσης, όπως και του Δικτύου για το Διάλογο (Network for Dialogue) που δημιουργήθηκε από τον διακυβερνητικό οργανισμό KAICIID που εδρεύει στη Βιέννη με στόχο την προώθηση του διαθρησκειακού και διαπολιτισμικού διαλόγου.

Το 2015 το Κέντρο αναβάθμισε και επέκτεινε τις υπηρεσίες του και έχοντας θέσει ήδη από το 2013 ως προτεραιότητά του την προστασία των οικογενειών των προσφύγων, επικέντρωσε τις προσπάθειες του στην υποστήριξη αιτημάτων οικογενειακής επανένωσης στο πλαίσιο του Κανονισμού Δουβλίνου III, δηλαδή σε αιτούντες άσυλο που επιθυμούν να επανενωθούν με τις οικογένειές τους που βρίσκονται σε άλλα κράτη μέλη, κατορθώνοντας να εξυπηρετήσει πάνω από 5.000 άτομα κυρίως με χρηματοδότηση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ αλλά και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας.

Από τα μέσα του 2017, και ενώ παγιώνεται η παρουσία σημαντικού πληθυσμού προσφύγων που επιθυμούν να ενταχθούν στην εθνική διαδικασία παροχής Ασύλου, το Κέντρο αρχίζει να μετατοπίζει το ενδιαφέρον του και στους πρόσφυγες που επιχειρούν το εκ νέου χτίσιμο της ζωής τους στην Ελλάδα αξιοποιώντας την μακροχρόνια εμπειρία του στην νομική στήριξη σε θέματα ασύλου. Στο πλαίσιο αυτό παρείχε

εξειδικευμένη νομική και ψυχοκοινωνική συμβουλευτική και στήριξη σε πάνω από 800 δικαιούχους διεθνούς προστασίας.

Το Κέντρο πέρα από τις παρεχόμενες νομικές και ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες με στόχο την απρόσκοπτη πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων, επιχειρεί την προώθηση της κοινωνικής ένταξης μέσα από την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των προσφύγων και του τοπικού πληθυσμού, την εξοικείωση των προσφύγων με τις κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις αλλά και με τις αξίες του ελληνικού πολιτισμού με απώτερο στόχο να συντελέσουμε στο να διαμορφώσουν την αίσθηση του «ανήκειν».

Ενδεικτικά αναφέρουμε δράσεις που απευθύνονται κυρίως σε παιδιά με επισκέψεις σε μουσεία, πολιτιστικούς χώρους και αθλητικές εκδηλώσεις προκειμένου τα ίδια και οι οικογένειες τους να έρθουν σε επαφή με την ελληνική πραγματικότητα και να γνωρίσουν την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της χώρας μας.

Στο πλαίσιο αυτό, το Κέντρο προχώρησε σε συμφωνία συνεργασίας με το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, για την υλοποίηση διαδραστικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για παιδιά Ελλήνων και προσφύγων αλλά και με την ομάδα καλαθοσφαίρισης της ΑΕΚ εξασφαλίζοντας δωρεάν παρακολούθηση αγώνων αλλά και υποτροφίες για παιδιά και εφήβους στην ακαδημία της ομάδας.

Η παρουσία και μόνο σημαντικού αριθμού προσφύγων που μεταφέρονται στην ενδοχώρα από τα νησιά και που στην συντριπτική τους πλειοψηφία θα παραμείνουν στην χώρα, ανοίγει τη συζήτηση για την “επόμενη μέρα” των πληθυσμών αυτών στην Ελλάδα. Ή με άλλη διατύπωση, ανοίγει τη συζήτηση για την προώθηση της κοινωνικής

ένταξης των προσφύγων στην χώρα με τρόπο δίκαιο για αυτούς και επωφελή για την κοινωνία υποδοχής.

Για μένα, οι προκλήσεις των σχεδιασμών προώθησης της ένταξης όσων προσφύγων επιθυμούν να ενταχθούν, αλλά και πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις, αφορούν πάνω από όλα στην δημιουργία ενός πλαισίου διαβίωσης το οποίο δεν θα τους στερεί τις προοπτικές ανάπτυξής τους, είτε εξαιτίας της έλλειψης πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες είτε λόγω της διαβίωσής τους υπό δυσμενείς συνθήκες που δυσχεραίνουν την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

Βεβαίως, η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού σχεδίου ένταξης προϋποθέτει την απρόσκοπτη πρόσβαση στις διαδικασίες απονομής ασύλου και δεν μπορεί παρά να εμπεριέχει την παροχή υπηρεσιών στέγασης, υγειονομικής φροντίδας, εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, προώθησης στην αγορά εργασίας και εκπαίδευσης με τρόπο που να εξασφαλίζει την «κανονικοποίηση» της καθημερινής ζωής των προσφύγων και την διασφάλιση ενός αισθήματος σταθερότητας και ασφάλειας.

Κρίσιμη παράμετρος σε έναν τέτοιο σχεδιασμό είναι η ανάπτυξη δεσμών, σχέσεων και κοινωνικών δικτύων των προσφύγων με τις τοπικές κοινωνίες, καθώς και η ενθάρρυνση της συμμετοχής των προσφύγων σε πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Οι τρέχουσες φοβικές αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών απέναντι στην παρουσία προσφύγων, που απασχολούν αυτή τη περίοδο την δημοσιότητα στο πλαίσιο της αποσυμφόρησης των νησιών, καταδεικνύουν την κρισιμότητα της ανάπτυξης συντονισμένων δράσεων για την εξοικείωση των γηγενών με την διαφορετικότητα, προκειμένου η παρουσία του «άλλου» να εκληφθεί ως πλεονέκτημα και όχι ως απειλή.

Θα ήθελα να κλείσω παραθέτοντας μια φράση από το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο που αποτυπώνει, θεωρώ, την ουσία της χριστιανικής αγάπης: *«ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε»*. Όταν αναγνωρίζουμε τον Χριστό που φοράει τον μανδύα του ξένου, αρχίζουμε να αναγνωρίζουμε την εικόνα του Θεού στον άλλον. Υπερβαίνουμε τότε τον διαχωρισμό «εμείς» και οι «άλλοι», δημιουργώντας ένα καινούργιο «εμείς», δεχόμενοι ταυτόχρονα την ευλογία αυτής της συνάντησης και όλοι μαζί γινόμαστε άνθρωποι. (φράση από την κοινή δήλωση Χριστουγέννων των προκαθημένων των ευρωπαϊκών Εκκλησιών το 2018).